

PROF. DR. BOŠTJAN KIAUTA – OČE SLOVENSKE ODONATOLOGIJE

Prof. dr. Boštjana Kiauto sem spoznal pred skoraj dvajsetimi leti – najprej seveda preko njegovih dragocenih prispevkov o slovenski favni kačjih pastirjev, ki so bili v začetku devetdesetih let konca prejšnjega tisočletja pravzaprav edino, kar smo o tej zanimivi skupini žuželk takrat vedeli.

Ni trajalo dolgo, ko sem zbral pogum in takrat gimnazijec še na roko napisal prvo pismo na daljno Nizozemsko, kateremu se je v naslednjih letih do danes pridružilo skoraj dvesto drugih. Mnogo več kot samih pisem se je v teh letih nabralo raznolikih prošenj za nasvet, pomoč ali sodelovanje, vsem je pa skupno to, da je prof. Kiauta nanje venomer nemudoma odgovoril, vedno ponudil neprecenljiv nasvet in vodilo, kar mi je kot nadebudnemu mlademu odonatologu ogromno pomenilo. In kot takšnega poznamo prof. Kiauto tudi danes pravzaprav vsi odonatologi – tako v Sloveniji, kot povsod po svetu, kjer ima moderna odonatologija svoj dom. Kot svetovno odonatološko avtoriteto in mentorja v najširšem pomenu besede, ki mu nikoli ni težko pomagati komurkoli.

Gotovo imamo Slovenci veliko srečo in privilegij, da prof. Kiauto na našo deželo veže še mnogo več kot družina, otroštvo in mladost. Od ustanovitve *Slovenskega odonatološkega društva*, pri kateri je dejavno sodeloval že leta 1992, preko organizacije regijskega simpozija »*Ist Odonatological Symposium of the Alps-Adriatic regional Community*« leta 1994 v Mariboru in svetovnega simpozija »*XIV. International Symposium of Odonatology*« leta 1997 v Mariboru, je na več področjih pomembno pomagal, da je Slovenija postala vidna na svetovnem odonatološkem zemljevidu.

Kot je v prvem uvodniku poudaril že akademik prof. Matija Gogala, vzbuja ime in delo prof. dr. Boštjana Kiaute veliko spoštovanje pri odonatologih širom po svetu. V kontekstu profesorjeve sedemdesetletnice, ki ji posvečamo tudi to številko *Erjavecje*, si dovoljujem povzeti del voščila, ki ga je v imenu odonatologov širom po svetu zapisal Dr. B. K. Tyagi:

»Thousands of your friends, colleagues, family members, scholars and students from all over the world are today offering their heartiest best wishes on your glorious 70th birthday. The entire odonatological community is also paying their rich tribute for all that wonderful

patronage and fruitful guidance you have offered to both the science of odonatology and the odonatologists globally. Many of these, representing truly internationally, have wished to offer you, however, in a way most endearingly significant to us; by presenting a festschrift, containing articles written by expert odonatologists - who respect you, adore you and follow you, all at the same time - from different nooks and corners of the world, as a token of our deep sense of respect and honour for you. Please kindly accept this humble and heartfelt gift, and continue to bless us for many more decades as ever in the past...«.

Kot posebno presenečenje je ob sedemdesetletnici prof. dr. Boštjana Kiaute v Indiji izšla knjiga »*Odonata – Biology of Dragonflies. Festschrift [...] dedicated to Professor Dr Bastiaan Kiauta [...], the Doyen of odonatology & the Patron of International Odonatological Foundation (SIO)*«, ki jo je uredil dr. B. K. Tyagi. V uvodnem prispevku je podrobno predstavljeno delo in dosežki prof. Kiaute, skupaj z njegovo kompletno odonatološko bibliografijo, ki šteje preko 170 člankov (TYAGI & M. A. J. E. KIAUTA, 2007). Ob slednjem je seveda treba dodati nadvse aktivno uredniško delo na različnih področjih ter po številu in vsebini impozantnih 16.500 izvlečkov odonatoloških objav s celega sveta, ki jih je pripravil za *Odonatological Abstracts*, kot sestavni del krovne odonatološke revije *Odonatologica*.

Prof. Kiauti v čast je bilo doslej opisanih 11 vrst kačjih pastirjev: *Protosticta kiautai* Zhou, 1986, *Dythemis kiautai* De Marmels, 1989 (sedaj rod *Elasmothemis*), *Risioenemis kiautai* Hämäläinen, 1991, *Paragomphus kiautai* Legrand, 1992, *Macromia kiautai* Zhou, Wang, Shuai & Liu, 1994, *Navicordulia kiautai* Machado & Costa, 1995, *Telebasis bastiaani* Bick & Bick, 1996, *Argia kiautai* Steinmann, 1997 (nomen novum za *Argia apicalis* Matsumura, 1913, ki pa je dejansko *Rhipidolestes okinawanus* Asahina, 1951), *Rhipidolestes bastiaani* Zhu & Yang, 1998, *Neoneura kiautai* Machado, 2007, *Austroagrion kiautai* Theischinger & Richards, 2007, *Teinobasis kiautai* Theischinger & Richards, 2007. Prof. Kiauto odlikuje izjemno taksonomsko znanje, vendar se opisom novih vrst zaradi fokusa na druga področja ni posebej posvečal. Opisal je dva taksona in sicer nov rod fosilnih lebduhov *Croatocordulia platyptera* iz miocenskih plasti na Hrvaškem ter na podlagi citoloških raziskav še japonsko podvrsto škrlatca *Crocothemis servilia marianne*.



SLIKA 1: Skupinska slika iz pohorskih gozdov, posneta leta 1997 na ekskurziji v okviru »XIV. International Symposium of Odonatology, Maribor, Slovenia«. Od leve stojijo: A. Y. Haritonov, Marianne Kiauta, O. N. Popova in Boštjan Kiauta (Foto: M. Bedjanič).

Prof. dr. Boštjana Kiauto imamo brez vsakršnega pretiravanja za očeta slovenske odonatologije. Njegovi odonatološki začetki na domačih tleh, pomembno bazično znanje o slovenski odonatni favni, ki ga je zlasti v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja zbral v izredno težkih razmerah ter nesebična pomoč in podpora slovenski odonatologiji v kasnejšem obdobju vse do danes, govorijo sami zase. Ob rob vsemu temu dodajamo na tem mestu le še dosedanje slovensko odonatološko bibliografijo prof. Kiaute, od njegovega sploh prvega odonatološkega članka v reviji *Proteus* leta 1954, do zadnjega naslovnega prispevka za *Erjavec* v letu 2005.

- KIAUTA, B., 1954a. Odonati v ljubljanski okolici. *Proteus, Ljubljana* 16(8): 220-222.
- KIAUTA, B., 1954b. Tuji elementi med kačjimi pastirji Ljubljanskega Barja. *Proteus, Ljubljana* 17(2): 44-46.
- KIAUTA, B., 1959a. O pleistocenskih reliktnih kačjih pastirjev. *Proteus, Ljubljana* 21(9/10): 260-263.
- KIAUTA, B., 1959b. *Prispevek k poznavanju odonatne favne Slovenije*. Diplomsko delo, Ljubljana. 16 str., 2 tab.
- KIAUTA, B., 1960. Odonatna favna Triglavskega narodnega parka. *Varstvo spomenikov* 7: 376-377.
- KIAUTA, B., 1961a. Prispevek k poznavanju odonatne favne Slovenije. *Biol. Vestn.* 8: 31-40.
- KIAUTA, B., 1961b. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev na Loškem ozemlju. *Loški Razgl.* 8: 174-182.
- KIAUTA, B., 1962. Odonati Triglavskega narodnega parka in okolice (Odonata Fbr.). *Varstvo narave* 1: 99-117.
- KIAUTA, B., 1963a. Odonatna favna v porečju Kamniške Bistrice. *Kamniški Zborn.* 9: 137-153.
- KIAUTA, B., 1963b. *Lindenia tetraphylla* v.d.Lind. und *Somatochlora metallica meridionalis* Nielsen aus Nordweststrien (Jugoslawien) (Odonata: Gomphidae, Corduliidae). *Beitr. naturk. Forsch. SüdwDtl.* 22(1): 65-66.
- KIAUTA, B., 1963c. A note on an unusual habitat of *Calopteryx virgo* (L.) (Calopterygidae). *Tombo, Tokyo* 6(3/4): 25-26.
- KIAUTA, B., 1963d. Bakrorezi k Scopolijski Entomologica carniolica. *Kronika, Ljubljana* 11(1):57-60.
- KIAUTA, B., 1964a. Opazovanja iz življenja potočnih kačjih pastirjev v Loškem pogorju. *Loški Razgl.* 11: 183-193.
- KIAUTA, B., 1964b. Zapis ob najdbi alpskega smaragdnega kačjega pastirja v slovenskih gorah. *Planin. Vestn.* 20(8): 359-360.
- KIAUTA, B., 1965a. Kačji pastirji, žrtve prometa in civilizacije. *Proteus, Ljubljana* 27(7): 196-197.
- KIAUTA, B., 1965b. On the odonate fauna of Warmbad Villach in southern Carinthia. *Beaufortia* 13(152): 35-46.
- KIAUTA, B., 1967. Meiotic chromosome behaviour in the male damselfly, *Calopteryx virgo* (L.), with a discussion on the value of chromosome numbers and karyotype morphology in odonate systematics. *Dt. ent. Z. (N. F.)* 14(3/4): 339-348, tab.1-2.
- KIAUTA, B., 1967. Motivi kačjih pastirjev na poštnih znamkah. *Proteus* 30(1): 28-29.
- KIAUTA, B., 1968a. Variation and size of the m-chromosome of the dragonfly, *Calopteryx virgo* (L.), and its significance for the chorogeography and taxonomy of the *Calopteryx virgo* superspecies. *Genen Phaenen* 12(1): 11-16.
- KIAUTA, B., 1968b. Variation and size of the dragonfly m-chromosome, with considerations on its significance for the chorogeography and taxonomy of the order Odonata, and notes on the validity of the rule of Reinig. *Genetica* 39:64-74.
- KIAUTA, B., 1969a. Predlog za zavarovanje nekaterih redkih ali ogroženih vrst kačjih pastirjev (Odonata) v Sloveniji. *Varstvo Narave* 6: 121-130.

- KIAUTA, B., 1969b. Zbirka kačjih pastirjev z notranjskega krasa in Primorske v tržaškem Prirodoslovnem muzeju s seznamom in zoogeografsko analizo favne tega ozemlja. *Biol. Vestn.* 17: 101-111.
- KIAUTA, B., 1969c. Survey of the Odonate Fauna of the autonomus region Friuli-Venezia Giulia (Northern Italy). *Atti Mus. civ. Stor. nat. Trieste* 26(6)8: 177-247.
- KIAUTA B. & M. KIAUTA, 1992. *Aeshna caerulea* (Ström) a new dragonfly for the fauna of Slovenia. *Notul. odonatol.* 3(10):168
- KIAUTA, B., 1994a. Gradivo za odonatološko bibliografijo Slovenije. *Exuviae* (1/1): 9-15.
- KIAUTA, B., 1994b. Two photographs relative to the history of odonatology in Slovenia. *Notul. odonatol.* 4(4): 69-70.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1994a. Dragonfly records from the districts of Ribnica and Kočevje, Lower Carniola, Slovenia (Odonata). *Opusc. zool. flumin.* 124: 1-8.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1994b. A note on the dragonfly assemblage at the intermittent pond of Ledine, Julian Alps, NW Slovenia (Odonata). *Opusc. zool. flumin.* 124: 9-12.
- THOMPSON, D. J. & B. KIAUTA, 1994. Odonatospeleology: dragonflies in caves, with a checklist of the known records (Odonata). *Opuscul. zool. flumin.* 118: 1-10.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1995. The karyotypes of *Somatochlora meridionalis* Nielsen from Slovenia, and *S. metallica* (Vander L.) from Switzerland, with a tentative note on the origin of the central European *S. metallica* (Odonata: Corduliidae). *Opusc. zool. flumin.* 137: 1-5.
- KIAUTA, B. & M. KOTARAC, 1995. Two dragonfly records from karst caves in Bosnia-Herzegovina and Slovenia (Anisoptera: Aeshnidae, Corduliidae). *Notulae odonatologicae* 4(6): 106-107.
- KIAUTA, M., 1997. "Kačji pastir" ("Dragonfly"), the society of friends of nature and arts in Cerknica, Slovenia. *Notul. odonatol.* 4(10): 163-164.
- KIAUTA, B., 2000. Naslovnici pod rob: Ferdinand J. Schmidt. *Erjavecija* 9: 1-9.
- KIAUTA, B., 2001. Snake associations in the European "dragonfly" folk appellations: Distributional pattern reflecting the Urnfield culture expansion during the first millennium B.C.? *Abstr. 1st Int. Conf. „The Veneti within the ethnogenesis of the central European population“*, Ljubljana, str. 37-38.
- KIAUTA, B., 2002. Naslovnici pod rob: Obisk profesorja Františka Klapáleka, utemeljitelja češke znanstvene entomologije, na Slovenskem – pred dobrim stoletjem. *Erjavecija* 14: 1-4.
- KIAUTA, B., 2003a. A Note on the Odonata Collection of the Rev. Father Gabriel Strobl (1846-1925) in the Benedictine Abbey at Admont, Austria. *Notul. Odonatol.* 6(2): 14-19.
- KIAUTA, B., 2003b. Naslovnici pod rob: Pater Gabriel Strobl (1846-1925) in slovenski kačji pastirji. *Erjavecija* 15: 1-6.
- KIAUTA, B., 2003c. Naslovnici pod rob: Dr. Roman Puschnig, oče koroške odonatologije (1875-1962). *Erjavecija* 16: 1-6.
- KIAUTA, B., 2004a. Naslovnici pod rob: K izboru ljubljanske favne kačjih pastirjev Frana Viljema Lipiča (1799-1845) iz leta 1834. *Erjavecija* 17: 1-7.
- KIAUTA, B., 2004b. Naslovnici pod rob: Odonatna favnistika na jugozahodnem robu slovenskega narodnega ozemlja: priložnostni zbiralci iz kroga kneza Aleksandra Karla della Torre e Tasso (1881-1937) v Devinu. *Erjavecija* 18: 1-8.
- KIAUTA, B., 2005. Naslovnici pod rob: Profesor dr. Ciril Ažman, zbiratelj žuželk iz Novega mesta (1881-1952). *Erjavecija* 20: 1-7.

Spoštovani prof. Kiauta, slovenski odonatologi smo morda zadnji, ki smo v iztekajočem letu, že daleč od Vašega 70. rojstnega dneva, tako »javno« obeležili vašo sedemdesetletnico. Morda nekoliko pozno, a zato nič manj iz srca, želimo s tem izkazati naše globoko spoštovanje in zahvalo za Vaše delo in pomoč. Želimo si in upamo, da lahko na Vaše sodelovanje in podporo računamo tudi v mnogih prihajajočih letih. Vam in cenjeni gospe Marianne želimo še veliko zdravih, ustvarjalnih in srečnih let!

MATJAŽ BEDJANIČ

LITERATURA:

- TYAGI, B. K., [Ed.], 2007. *Odonata: biology of dragonflies. Festschrift [...] dedicated to Professor Dr Bastiaan Kiauta [...], the Doyen of odonatology & the Patron of International Odonatological Foundation (SIO)*. Scientific Publishers (India), Jodhpur. xx + 366 pp.
- TYAGI, B. K. & M. A. J. E. KIAUTA, 2007. Professor Basiaan Kiauta: An extraordinary and outstanding odonatologist. V: B. K. Tyagi (ured.), *Odonata: biology of dragonflies*, str. 1-24, Scientific Publishers (India), Jodhpur.

PRVA NAJDBA FOSILNEGA KAČJEGA PASTIRJA V SLOVENIJI

Leta 1997 smo pri geološkem kartiranju Tunjiškega gričevja pri vasi Tunjice odkrili zanimive plasti Koprolitnega horizonta, ki je nastal v srednjem miocenu pred približno 12.7 milijoni let. Koprolitni horizont sestoji iz zaporedja, v katerem se menjavajo plasti sivega tankoplastnatega laporovca in laminiranega diatomejskega karbonatnega meljevca.

V teh plasteh se je poleg številnih polžev in školjk ohranila nenavadna in čudovita združba makrofosilov, ki je ne najdemo nikjer na svetu. Karakteristični makrofosili teh plasti so iztrebki vretenčarjev – ali tudi koproliti – zaradi česar smo te plasti poimenovali Koprolitni horizont (ŽALOHAR, 2004). Vendar so te plasti imenitne predvsem zaradi številnih žuželk, rastlinskih ostankov morskih in kopenskih rastlin. Ohranjeni so npr. cvetovi raznih rož, semena in plodovi različnih rastlin, listi, vejice iglavcev, najdemo pa tudi številne ribe, ki so lahko dolge celo do pol metra. Verjetno najpomembnejši pa so ostanki morskih konjičkov, ki